

СВІТОВЕ РИНКОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПОЛЬЩІ І УКРАЇНИ

УДК 338.124.4(100)

Марія Урбанець, доктор економічних наук, професор,
перший проректор Академії Полонійної в м.Честохові
Maria Urbaniec, Dr, dr h.c. Pierwszy Prorektor Academia Polonijna w Czestochowie

СВІТОВЕ РИНКОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПОЛЬЩІ І УКРАЇНИ

У статті досліджується актуальна проблема світового ринкового господарства, міжнародні економічні відносини та підходи економічної освіти в країнах Західної Європи та Польщі і України.

Ключові слова: світове господарство, економічні відносини, економічна освіта, міжнародна торгівля.

Лім. 17.

Ten artykuł analizuje aktualne problemy gospodarki rynkowej na świecie, międzynarodowe stosunki gospodarcze i ekonomiczne podejście do edukacji w Europie Zachodniej i Polska i Ukraina.

Актуальність проблеми. Ефективність будь-якої національної економіки залежить не лише від результатів її внутрішньої діяльності, а й від її участі у світових економічних відносинах, ступеня її інтеграції у світове господарство.

Сучасний світовий розвиток характеризується посиленням зв'язків та взаємодії між країнами. Тенденція до об'єднання викликана потребою розв'язання глобальних проблем, що стоять перед людством. Серед них – зростаюча взаємозалежність держав у економічній сфері.

Світове господарство формується на основі міжнародного поділу праці. Його суть полягає у єдності двох процесів – розчленування й об'єднання виробництва, відособлення і спеціалізації різних видів трудової діяльності, у їх взаємодії, взаємо доповненні. Міжнародний поділ праці здійснюється для підвищення ефективності виробництва, раціонального розподілу економічних ресурсів.

Світове господарство – сукупність національних господарств різних країн, об'єднаних міжнародним поділом праці, виробничими, торговельними, фінансовими і науковими зв'язками, відзначено авторами М. Вачевським, В. Мадзігоном [3].

Становлення світової економіки – це по суті, і є реалізація міжнародних економічних відносин, відносин у світовій економіці глобальних господарств, які пов'язані між собою міжнародним поділом праці, як зазначають І. Михасюк та М. Мальський в [10, 5].

Аналіз останніх публікацій. Проблемі світового господарства та міжнародній економіці, міжнародному маркетингу та вивчення цього курсу у ВНЗ присвячено значну кількість навчально-методичних посібників, які розкривають

питання про: Вивчення в загальноосвітніх школах, ліцеях, та коледжах сутності держави в ринковій економіці В.М. Мадзігон [9]; Глобальних економічних відносин І.Р. Михасюк [11]; Міжнародних економічних відносин В.В. Козик [6]; Міжнародна економіка Ю.Г. Козак [7]; Міжнародний маркетинг Т.М. Циганкова [13]; Міжнародне економічне право І.І Дахно [5]; та роботи, що стосуються економіки зарубіжних країн Міжнародний менеджмент Є.Г. Панченко [12], а також авторів Польщі: М. Thorz [14], G. Kobylk [15], В. Bartniczak [16], P. Horosz [17] та ін.

Значимо, що більшість публікацій розкривають проблеми організації відносин із зарубіжними країнами, виробництва, торгівлі та збуту товарів, глобальних економічних проблем, не вдаючись до підготовки фахівців у сфері освіти та формування у них професійних компетенцій в діяльності світового господарства, міжнародних економічних відносин із використанням міжнародного маркетингу.

Метою статті є вироблення напрямку навчання та формування у майбутніх випускників навчальних закладів відповідного рівня професійних компетенцій на міжнародному ринку світового господарства.

Виклад основного матеріалу. Світове господарство починає належним чином функціонувати як сформована органічна система на кінці XIX і XX століть. Саме в цей час створюється велике виробництво, здатне використовувати досягнення промислової революції. Зростає продуктивність праці, суспільне виробництво переростає національні межі, в більшості вироблені товари країн світу експортуються, розширяється ринок збуту та ввозу товарів і послуг, відзначає І. Михасюк [11].

СВІТОВЕ РИНКОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБґРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПОЛЬЩІ І УКРАЇНИ

<i>Світове господарство</i>	
<i>Світове господарство</i>	<i>Це сукупність національних економік, взаємопов'язаних та взаємодіючих на основі міжнародного поділу праці.</i>
<i>Міжнародний поділ праці</i>	<i>Це спеціалізація окремих країн на виробництві певних видів товарів і послуг з метою реалізації їх на зовнішніх ринках</i>
<i>Основні фактори міжнародного поділу праці</i>	
<i>Географічне розташування та природньо-кліматичні умови</i>	
<i>Забезпеченість мінеральними, трудовими та іншими видами ресурсів</i>	
<i>Історико-культурні особливості</i>	
<i>Історичні традиції, досвід</i>	

Чинниками формування міжнародного поділу праці основними в сучасних умовах виступають науково-технічні досягнення країн, їх спеціалізація на науково містких технологіях.

Міжнародні економічні відносини являють собою великий комплекс торговельних, виробничих, науково-технічних, фінансових зв'язків між державами, що призводять до обміну економічними ресурсами, спільної економічної діяльності.

Міжнародні економічні відносини існують в таких формах:

- *Міжнародна торгівля;*
- *Рух капіталів та закордонних інвестицій;*
- *Міжнародна трудова міграція;*
- *Міждержавна кооперація виробництва;*
- *Міжнародне науково-технічне співробітництво;*
- *Міжнародні валютно-кредитні відносини.*

Інтернаціоналізація виробництва – процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами та виходу виробництва за межі національної економіки.

Історично першою формою міжнародних економічних відносин була міжнародна торгівля. Джерелом користі від неї є порівняльна перевага, відмінності в альтернативних витратах виробництва товарів і послуг між різними країнами. Спеціалізація здійснюється у формі концентрації ресурсів у виробника, який діє з низькими альтернативними витратами.

Міжнародна конкуренція перерозподіляє ресурси країн у ті галузі, де ці країни мають порівняльну перевагу. Міжнародний обмін та спеціалізація призводять до нижчих цін на імпортовану продукцію та більш високих внутрішніх цін на продукції, яка експортується. Для світового співтовариства наслідком міжнародної торгівлі є зростання світового сукупного виробництва й споживання, а отже, зростання добробуту.

У сучасних умовах кожна держава регулює,

стимулює або обмежує практично всі сфери міжнародних економічних зв'язків. Такий вплив вона здійснює через прийняття законів та інших державних актів, постанов і рішень уряду.

Кількість населення. *Зазначимо, що середини XVII ст. з поширенням промислової революції у більшості європейських країн темпи приросту населення почали помітно зростати. Це й ознаменувало, на думку вчених, перехід до другого періоду демографічного розвитку. Так, у 1820 р. кількість населення досягла 1 млрд осіб, у 1927 р. – 2 млрд, 1959 р. – 3 млрд, 1974 р. – 4 млрд, 1987 р. – 5 млрд, а у 1999 р. – 6 млрд. За прогнозами міжнародних експертів у 2013 р. кількість земель досягне 7 млрд, у 2028 р. – 8 млрд і у 2054 р. – 9 млрд. Всі люди, які проживають на землі, розмовляють 2796 мовами.*

Кількість держав. На планеті, існує 190 держав, відокремлених між собою приблизно 250 сухопутними кордонами. У світі в обігу налічується понад 300 найменувань національних грошей.

Розвиток держав. *Держави, що існують на планеті, мають різні рівні економічного розвитку та різні системи господарювання. За загальноприйнятою класифікацією приблизно 140 країн належать до слаборозвинутих. За економічним потенціалом і добробутом людей в країні лідерами є США, Німеччина, Японія, Великобританія, Франція, Італія, Канада. Вони створюють близько половини всього виробленого продукту.*

Усі країни на планеті створюють світове господарство. Значним фактором розвитку світового господарства є інтернаціоналізація господарського механізму, випуск продукції на рівні світових стандартів, кооперування виробництва на міжнародному рівні.

Для світового господарства необхідно

СВІТОВЕ РИНКОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПОЛЬЩІ І УКРАЇНИ

об'єднувати зусилля країн для розв'язання глобальних проблем (екологічних, продовольчих). Існує також потреба у взаємній допомозі, коли виникають непередбачені ситуації (землетруси, ядерні аварії тощо), а також для спільного освоєння світового океану та космосу.

Сукупність виробничих відносин світового господарства проявляється у системі притаманних йому економічних інтересів. Структурними елементами такої системи інтересів є: по-перше, економічні інтереси окремих держав світового співтовариства, які виникають під час виконання ними господарських функцій на рівні міждержавних зв'язків; по-друге, економічні інтереси національних підприємств, які виступають учасниками взаємних господарських зв'язків, що складаються між країнами партнерами на основі міжнародної торгівлі.

зв'язками: економічне співтовариство, асоціація вільної торгівлі тощо.

Для світового господарства важливе значення має інтернаціоналізація виробництва, яка органічно пов'язана з процесами, що відбуваються на світовому ринку.

Як відомо, торгівля, відокремлюючись від виробництва, розвиваються власним шляхом. Випереджаючі темпи зростання світової торгівлі є важливим фактором зростання промислового та сільського господарства, розвитку науково-технічного прогресу, пониження конкурентної боротьби на міжнародній арені [1].

Одним із важливим аспектів багатьох країн Західної Європи в останні роки спостерігається жвава дискусія щодо розвитку системи безперервної освіти. Більшість країн вступили до спільного проекту освіти Болонського процесу.

<i>Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі</i>
<i>Формування замкнених ринків, заснованих на внутрішньо фірмових поставках</i>
<i>Збільшення у світовому товарообороті частки продукції машинобудування</i>
<i>Зниження у структурі світової торгівлі частки торгівлі сировиною та підвищення частки торгівлі готовою продукцією</i>
<i>Зростання торгівлі різноманітними послугами (інжиніринг, технічне консультування, лізинг, обробка та передача інформації)</i>
<i>Поширення без валютних міжнародних торговельних угод (компенсаційні угоди, кліринговий бартер)</i>

Міжнародні торгівля – форма міжнародних економічних відносин, яка передбачає обмін товарами й послугами і базується на міжнародному поділі праці.

Участь країни в міжнародній торгівлі може будуватися на перевагах:

Абсолютна перевага країни у виробництві певного продукту означає, що ця країна здатна виробляти більшу кількість одиниць цього продукту з певного обсягу ресурсів за наявного рівня технології порівняно з конкурентами.

Порівняльна перевага країни у виробництві певного продукту означає, що країна може виробляти цей продукт з нижчою внутрішньою альтернативною вартістю, ніж потенційний торговельний партнер.

Торговельний баланс – це співвідношення коштів, отриманих протягом року за експорт, і коштів, сплачених за імпортом товарів.

Сальдо торгового балансу. Сума експорту й імпорту називається **зовнішньоторговельним оборотом**, а їх різниця – **сальдо торговельного балансу**. Активне (або позитивне сальдо) торговельного балансу означає перевищення експорту над імпортом, від'ємне перевищення імпорту над експортом.

Економічні інтереси можуть бути й іншими

У шкільній освіті багатьох країн Західної Європи в останні роки спостерігаються кризові процеси, що дає підстави до дискусій про доцільність проведення різних реформ у навчанні молоді, її орієнтації у виборі професії та орієнтації на сучасні економічні процеси, що відбуваються у суспільствах з різними економічними системами.

Однак недостатньо досліджене питання про підготовку молоді як в країнах Європи, так і Польщі та України до вибору професії в сучасних умовах, вимагає подальшого вивчення, головне це стосується проблеми вдосконалення професійної орієнтації молоді, свідомого ставлення до праці та вибору професії, як відзначає М. Вачевський [2, 185 – 204].

Відзначимо, що освіта будь-якої високо розвинутої країни відображає певним чином особливості її соціально-економічної системи, поєднуючи історичні традиції, національну ментальність та накопичені педагогічні традиції навчання і виховання молоді з вільним демократичним вибором методів засвоєння знань.

Серед головних засад освітньої політики на сучасному етапі високо розвинутих економічних систем та соціального добробуту населення можна виокремити такі:

СВІТОВЕ РИНКОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПОЛЬЩІ І УКРАЇНИ

- демократизація та гуманізація освіти;
- поєднання спрямовуючої ролі держави та громадської і приватної ініціативи;
- вільний вибір учителями методів і засобів навчання;
- належна увага до виділення коштів для матеріального забезпечення освіти;
- постійне залучення до освітніх потреб сучасних досягнень науки, комп'ютерної техніки, телебачення, малої поліграфії та інших технічних засобів навчання; зацікавленість економічної сфери у вдосконаленні освіти і через них у висококваліфікованих кадрах, що проявляється через відповідні фонди і програми (Форда, Карнегі, Сороса та інших);
- координація діяльності освітніх закладів з релігійними, культурно-мистецькими та іншими суспільними об'єднаннями;
- дотримання у всіх ланках освітньої системи встановлених у державі норм законодавства, а також історичних, національних традицій.

Завданням держав Західної Європи є регулювання процесів, що відбуваються в економіці освіти, з урахуванням особливостей ринкової системи господарювання. Для цього, крім прямого фінансування з бюджету держави або регіональних бюджетів установ освіти, що на цих бюджетах перебувають, здійснюється стимулювання спонсорства та інших методів допомоги установам освіти приватними підприємцями та комерційними фірмами, які звільняються від оподаткування.

Система шкільної освіти країн Західної Європи відрізняється за багатьма параметрами. Одним із них є кількість годин для навчання 7-річних учнів. Лідером за цим показником є Італія – 900 годин, далі йдуть Франція – 846 Англія – 836, Іспанія – 810 і Греція – 525 годин [17].

Європейські моделі шкільної освіти різні і за організацією управління навчальними закладами. Франція і Нідерланди подають два підходи – чіткий контроль держави й самоуправління (контроль з боку батьківського комітету). Централізовану систему шкільної освіти Франції багато експертів уявляють собі як щось велике у європейському освітньому просторі. Нідерландська система освіти, на відміну від французької, ґрунтується на принципі невтручання держави у діяльність школи. Тут поширений регіональний контроль.

Вивчення зарубіжного досвіду “argiogi” не означає запозичення і перенесення у вітчизняний освітній простір певної парадигми економічного знання, властивої тільки конкретній країні. Варто погодитися із твердженням професора О. Шпака

про те, що не існує різних моделей економічної науки – шведської, німецької, японської, американської. Є лише моделі економічної політики кожної держави. Тому світове економічне співтовариство давно визнало: економічна наука і освіта – це єдина множина концепцій і теорем, яка навіть отримала спеціальну назву – *vainstream* (головний напрямок).

У процесі аналізу зарубіжної літератури із зазначеної проблеми ми виділили певні закономірності у країнах, які здійснюють підготовку молоді до сучасної економічної освіти. Високий рівень освіти, знання прирівнюються до “людського капіталу” кожної країни, що примножується значною мірою за рахунок співпраці з іншими, насамперед прикордонними країнами-сусідами.

У Польщі, наприклад, основні реформи освіти мають доповнювати структуру управління та фінансування децентралізованої моделі держави, в якій управління школами, а в майбутньому – і фінансування, належатиме виключно до територіального самоврядування області або району (повіти і гімни). Програмні зміни мають на меті підняти ефективність навчання в діючій системі та вирівняти шанси майбутніх випускників навчальних закладів на спільному європейському ринку праці.

В Польщі новий шкільний устрій охоплює етапи освіти – від дитячого садка до аспірантури. Навчання в дитячих садках залишається необов'язковим. Навчання розпочинається із семирічного віку в першому класі нової шестирічної початкової школи.

6-річна початкова школа для дітей віком від 7 до 13 років. Їй передують необов'язковий дитячий садок з однорічним підготовчим класом до школи майже 100% дітей.

3-річна гімназія для учнів від 13 до 16 років життя. Гімназія і початкова школа розділені через відмінність шкільних проблем дітей і підлітків.

3-річний профільний ліцей або 2-річна професійна школа, до яких переходить молодь після закінчення гімназії. Ліцей має загальноосвітній характер і зорієнтований за профілями, а його випускник може розпочинати навчання у ВНЗ. Професійна школа дає професійні кваліфікації та можливість продовжити навчання у дворічних додаткових ліцеях, які дають право навчатися у ВНЗ. Обидва типи шкіл реалізують правило обов'язкового навчання до 18 року життя, відкривають можливість для подальшого навчання.

Вищі школи мають проводити набір випускників до двох типів ВНЗ: професійних та

СВІТОВЕ РИНКОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБґРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ПОЛЬЩІ І УКРАЇНИ

академічних, які пропонують освіту першого ступеня або однорідну магістерську освіту. Однак і після вищої професійної школи, і після першого ступеня академічної освіти – можна продовжити навчання на магістерському рівні. Після здобуття вищої освіти є можливість навчатися в аспірантурі.

Висновки. Отже, вважаємо за доцільне зазначити, що об'єднаній Європі не потрібні вузьконаціональні університети, метою викладання та досліджень стає радше уніфікація, ніж ізоляція специфічних національних традицій. Різні реформи транснаціональної освіти, зростання кількості приватних, корпоративних ВНЗ викликає необхідність шукати нові підходи і в загальноєвропейському, і в національному вимірі конкурентоспроможності вищих начальних закладів та готовності випускників вузів до діяльності у напруженій конкуренції ринку праці.

Встановлено, що випускник навчального закладу повинен володіти знаннями теорії управління – менеджменту, дослідження ринку – маркетингу, та мати творчі здібності, неординарне мислення пошуку ефективних методів господарювання – інтелектуальної власності, бути готовим до працевлаштування в умовах глобального ринку праці. Ці актуальні питання мають стати першочерговими і розв'язуватися на рівні сучасної освітньої стратегії розвитку начальних закладів та підготовки молоді до сучасної господарської діяльності.

Autor artykułu dochodzi do wniosku, że dzisiaj jakościowe parametry procesów oświatowych, ich intensywność i skuteczność na Ukrainie zależą przede wszystkim od stopnia otwartości świadomości społeczeństwa ukraińskiego na zmiany i transformacje w systemie wyższego wykształcenia w Europie i w Polsce, a także od potencjału innowacyjnego w tym społeczeństwie. Potencjalny innowacyjny społeczeństwa zależy z kolei od poziomu oświaty, jakości wiedzy, która otrzymuje młodzież w procesie wykształcenia – przede wszystkim wykształcenia ekonomicznego.

1. Вачевський М.В. Міжнародний маркетинг у формуванні професійної компетенції маркетолога // Молодь і ринок. – 2006. – №6(21). – С. 88 – 91.

2. Вачевський М.В. ПОГРАНИЦЕ/ Polska-Ukraina.

Kierunki metodologiczne wykształcenia ekonomicznego w krajach Europy Zachodniej, Polski i Ukrainy/2/2007/ – С. 185 – 204.

3. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Левченко Г.Є. Основи економіки. Навчальний посібник. – К.: Педагогічна думка. – 2007. – 536 с.

4. Воробійов, С.М. Економіка: Довідник старшокласника та абітурієнта [Текст] / С.М. Воробійов. – Харків: Торсінг плюс, 2007. – 399 с.

5. Дахно І.І. Міжнародне економічне право. Посібник. К.: МАУП. – 2000. – 214 с.

6. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – К.: Знання-Прес, 2001. – 277 с.

7. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Ржепішевського К.І. Економіка зарубіжних країн. Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 352 с.

8. Козак Ю.Г., Новацький В.М. Міжнародна економіка: навч. посіб. для студ. економ. вузів і фактів / Одеський держ. економ. ун-т. – 2-е вид., переробл. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. – 672 с.

9. Мадзігон В.М. Вивчення в загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях та коледжах сутності держави в ринковій економіці // Молодь і ринок. – 2008. – №7 – 8 (42–43). – С. 5 – 10.

10. Михасюк І.Р., Мальський М.З. Основи глобальних економічних відносин. Посібник. Львівський національний університет ім. Івана Франка. – Львів-2003. – 192 с.

11. Михасюк І.Р. Глобалізація і єврорегіоналізація. Наукове видання. Львівський національний університет ім. Івана Франка. – Львів. – 2005. – 192 с.

12. Панченко Є.Г. Міжнародний менеджмент: Навчальний посібник. – Київ, Видавництво КНЕУ, 1996 – 78 с.

13. Циганкова Т.М. Міжнародний маркетинг. – К.: – 1998. – 120 с.

14. M. Thorz. Konstytucyjna zasada rozwoju zrównowazanego jako podstawa tworzenia i stosowania prawa. Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Czestochowie "Educator". P. 25.

15. G. Kobyłko. Metodologiczne uwarunkowania wykorzystywania wiedzy ekologicznej dla inicjowania nowych nurtów badawczych w naukach ekonomicznych. Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Czestochowie "Educator". P. 39.

16. B. Bartniczak. Wskazniki pomiaru zrównowazanego rozwoju na poziomie regionnym. Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Czestochowie "Educator". P. 49.

17. P. Horosz. Partnerstwo publiczno-prywatne przy wykorzystaniu spolek kapitalowych. Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Czestochowie "Educator". P. 133.

Стаття надійшла до редакції 14.06.2011

“Освіта має бути істинною, повною, ясною та міцною”.

Ян Коменський
чеський педагог-філософ

